

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania A. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie
z udziałem zainteresowanej D. C.

o wysokość podstawy wymiaru składek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 6 czerwca 2023 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 31 marca 2021 r., sygn. akt III AUa 961/20,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od organu rentowego na
rzecz odwołującej się kwotę 240 zł tytułem kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 31 marca 2021 r., sygn. akt III AUa 961/20 Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w

Warszawie od wyroku Sądu Okręgowego z 13 sierpnia 2020 r., sygn. akt XIII U 2167/18, którym Sąd pierwszej instancji uwzględnił odwołanie A. O..

Decyzją z 14 września 2018 r., nr [...] Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 8 ust. 2a, art. 18 ust. 1 i 1 a, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1778) oraz art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1938 z późn. zm.) ustalił podstawę wymiaru składek D. C. jako pracownika u płatnika składek A. O. na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne za okres od stycznia 2016 r. do listopada 2017 r.

Od powyższej decyzji odwołanie złożyła A. O., zaskarżając ją w całości. Wniosła o zmianę decyzji, poprzez ustalenie, że odwołująca się jest płatnikiem składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne ubezpieczonej, jako pracownika, których podstawa wymiaru wyliczona jest wyłącznie na podstawie umów o pracę zawartych z ubezpieczoną. Ponadto, wniesiono o zasądzenie kosztów postępowania sądowego w tym kosztów zastępstwa procesowego według spisu kosztów przedłożonego na ostatniej rozprawie, a w wypadku niezłożenia - według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie od odwołującej się na rzecz organu rentowego kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W sprawie ustalono, że A. O. od 2009 roku prowadzi działalność gospodarczą, aktualnie pod firmą „O.”. Przeważającym przedmiotem tej działalności jest wychowanie przedszkolne. Siedzibą działalności gospodarczej jest W., ul. [...]. Odwołująca się w ramach tej działalności prowadzi aktualnie M.” przy ul. [...] oraz Szkołę Podstawową „E.” przy ul. [...] w W.. Kontrahentami ubezpieczonej w ramach działalności gospodarczej są rodzice dzieci uczęszczających do tych placówek. Dyrektorem przedszkola „M.” ds. pedagogicznych jest N. M., która uprzednio pracowała jako nauczyciel. Dyrektorem szkoły „E.” jest A. O., dyrektorem szkoły ds. programu polskiego jest J. M.. Dzieci po ukończeniu przedszkola mają

pierwszeństwo w naborze do szkoły „E.”. Przedszkole „M.” działa przez cały rok (również w wakacje), szkoła „E.” - otwarta jest w trakcie roku szkolnego, przez jeden miesiąc w wakacje odbywają się naprzemienne dyżury nauczycieli.

Dodatkowo odwołująca się jest udziałowcem, prezesem i członkiem zarządu w E. Sp. z o.o. E. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością zarejestrowana została w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 2 czerwca 2015 r. pod numerem [...]. Siedziba spółki znajduje się w W. przy ul. [...]. Wspólnikiem spółki jest oprócz odwołującej się jej mąż – P. O. Przedmiotem przeważającej działalności spółki są kwestie związane ze szkołami podstawowymi, wśród pozostałej działalności spółki mieści się między innymi wychowanie przedszkolne, pozaszkolne formy edukacji artystycznej, sportowej, pozaszkolne formy zajęć sportowych i rekreacyjnych, działalność wspomagająca edukację, czy praktyka lekarska specjalistyczna. Spółka zasadniczo zajmuje się sprzedażą produktów w postaci warsztatów edukacyjnych, czy obsługi eventów edukacyjnych. W ramach działalności spółki A. O. działa w ruchu „O.”, była odpowiedzialna za organizację „D.”. Debaty i konferencje nie odbywały się w budynkach szkoły „E.” ani przedszkola „M.”. Powyższe konferencje i debaty nie były powiązane z działalnością szkoły i przedszkola. Debaty „gwiazdzone” miały charakter otwartych debat publicznych, udział w nich brały zewnętrzne podmioty fizyczne i prawne.

W dniu 31 lipca 2015 r. A. O., prowadząca działalność gospodarczą pod formą M. F., Szkoła E. zawarła z E. Sp. z o.o. w W. umowę ramową o współpracy na czas nieokreślony od 1 sierpnia 2015 r. Przedmiotem tej umowy było prowadzenie szkolno-przedszkolnych warsztatów edukacyjnych w różnych obszarach tematycznych. Zgodnie z § 2 pkt 5 umowy ramowej, usługodawca miał odpowiadać za merytoryczne i praktyczne przygotowanie warsztatu. Przy tworzeniu planu warsztatu oraz na każdym etapie realizacji warsztatów, usługodawca zobowiązał się uwzględnić oczekiwania, sugestie i potrzeby uczestników, w razie konieczności przeprowadzając konsultacje z uczestnikami lub ich rodzicami i opiekunami prawnymi (jeśli uczestnikami są małoletni). W myśl § 2 pkt 6 ww. umowy w razie potrzeby usługobiorca mógł zlecić usługodawcy także wsparcie w innych obszarach prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, takich jak prace biurowe czy administracyjne lub organizacja eventów („Usługi dodatkowe”). Usługodawca

zobowiązany był do współdziałania z usługobiorcą i zapewniania wymaganego wsparcia, chyba że uzasadnionych przyczyn nie jest w stanie zapewnić świadczenia zamówionych usług dodatkowych. W ramach umowy ramowej prowadzone były akcje charytatywne, eventy oraz warsztaty. Wykonanie umowy ramowej odbywało się w ramach dodatkowych umów z nauczycielami. Wydarzenia te odbywały się poza godzinami lekcyjnymi, poza programem nauczania. Za wykonywanie umowy ramowej przez E. Sp. z o.o., na jej rzecz przysługiwało wynagrodzenie przyznawane na podstawie faktur VAT wystawianych w oparciu o protokoły wykonania usługi, płatne od Fundacji E. E. Sp. z o.o. odpowiedzialna była między innymi za wykonanie określonych zadań w trakcie Festiwalu Ś. - imprezy organizowanej przez Urząd Dzielnicy W., za organizację obozów letnich „S.” otwartych dla dzieci, w tym tworzenie scenariuszy, zagwarantowanie opieki nad dziećmi.

Nadto odwołująca się A. O. jest założycielem i członkiem zarządu Fundacji E.. Fundacja E. (Fundacja E.) zarejestrowana została w Rejestrze Stowarzyszeń w dniu 8 grudnia 2015 r. pod numerem KRS [...]. Jej działalność sklasyfikowana została jako działalność pozostałych organizacji członkowskich, gdzie indziej niesklasyfikowana, siedziba fundacji mieści się przy ul. [...] w W. Celem działania fundacji jest między innymi działanie na rzecz rozwoju dydaktycznego dla uczniów szkół, przedszkoli, wspieranie inicjatyw edukacyjnych w zakresie działalności kulturalnej, sportowej, artystycznej i ekologicznej, czy działanie na rzecz rozwoju dydaktycznego i organizacyjnego dla szkół i przedszkoli. Fundacja współpracuje z różnymi podmiotami – osobami prawnymi (szkoły podstawowe/licealne) i fizycznymi, jej wyłącznym fundatorem jest P. O. - mąż odwołującej się.

W dniu 11 grudnia 2015 r. pomiędzy Fundacją E. a E. Sp. z o.o. zawarta została umowa ramowa o współpracy. Przedmiotem tej umowy było prowadzenie w szczególności warsztatów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, organizowanie przedstawień, festiwali i innych wydarzeń w różnych obszarach tematycznych, mających na celu poszerzanie wiedzy, umiejętności oraz zainteresowań uczestników, w szczególności w zakresie rozwoju kulturalnego, sportowego, artystycznego, językowego, psychologicznego, społecznego oraz wiedzy dotyczącej nauk ścisłych. W ramach ww. umowy ramowej spółka E. prowadzi dla Fundacji E. akcje charytatywne i festiwale, które promowane są w Internecie (witryna internetowa

fundacji: [http:// \[...\].org.pl/](http://[...].org.pl/)) oraz w terenie (plakaty etc.). Za wykonywanie umowy ramowej przez E. Sp. z o.o., na jej rzecz przysługiwało wynagrodzenie przyznawane na podstawie faktur wystawianych w oparciu o protokoły wykonania usługi, od Fundacji E.

Jednym z wydarzeń organizowanych przez spółkę E. dla fundacji były pikniki charytatywne w W., które odbywały się co roku w ramach [...] Pikniku Rodzinnego. Program wydarzenia obejmował warsztaty tematyczne, mecze, gry i zabawy, czy licytacje. Wydarzenie to miało charakter otwarty, uczestniczyły w nim osoby zainteresowane z zewnątrz, jak również zainteresowane szkoły i przedszkola (w tym przedszkole „M.”). W pikniku brali udział niektórzy spośród nauczycieli przedszkola „M.”, uczestnictwo miało charakter dobrowolny. W pikniku uczestniczyli również uczniowie przedszkola „M.” wraz z rodzinami, dzieci pozostawały wówczas pod opieką rodziców, rodzice ponosili odpowiedzialność za udział dzieci w tym wydarzeniu.

Wraz z odwołującą się A. O. od 2014 r. formalnie współpracuje jej brat – Ł. D.. Mężczyzna związany jest jednocześnie umową zlecenia ze spółką E. oraz z firmą O.. W ramach współpracy z ww. firmą odwołującą się, Ł. D. wykonuje obowiązki księgowego, nie sprawuje on żadnych funkcji w spółce E., czy w fundacji, nie posiada w nich udziałów.

Agnieszka Olszewska zatrudniała pracowników na podstawie umowy o pracę w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej. Nauczyciele w ramach umowy o pracę realizowali podstawowy program nauczania w przedszkolu. Ponadto, jako uprawniona do reprezentacji E. Sp. z o.o., zawierała z nauczycielami umowy zlecenia, na podstawie których ci zajmowali się działalnością przy eventach, warsztatach, konferencjach, festiwalach, w tym sporządzali scenariusze tych wydarzeń. Była to działalność artystyczna, w ramach której zleceniobiorcy mieli większą swobodę. Nie zdarzało się, aby nauczyciele mieli nadgodziny w pracy w szkole lub przedszkolu. Nauczyciele nie mieli innych obowiązków niż przygotowanie się do zajęć lekcyjnych i ich prowadzenie. Zadania w ramach zlecenia nauczyciele wykonywali w soboty. Bezpośrednie wykonywanie czynności w ramach umowy zlecenia zlecała ubezpieczonym E. sp. z o.o. Szkoła nie czerpała dochodów z czynności wykonywanych przez nauczycieli w ramach zlecenia.

A. O. była pomysłodawcą w zorganizowaniu festiwalu „M.”, który powstał z myślą o rozwoju artystycznym dzieci z różnych placówek edukacyjnych. Festiwal ten organizowany jest przez spółkę E. Sp. z o. o. dla innych przedszkoli [...] i pod [...], aby dać im możliwość zaprezentowania się na polu artystycznym. Nauczyciele zatrudnieni na podstawie umów zlecenia tworzyli scenariusze do puli, z której miały korzystać przedszkola biorące udział w festiwalu. A. O. nadzorowała przygotowania do festiwalu M.. Kwestiami promocji festiwalu wśród przedszkoli [...], stworzeniem materiałów reklamowych, poszukiwaniem sponsorów zajmowała się N. M. na podstawie umowy zlecenia. Przedszkole nie czerpało zysków z festiwalu.

W dniu 25 września 2014 r. M. zawarła z ubezpieczoną D. C. umowę o pracę na okres od 1 października 2014 r. do 31 sierpnia 2015 r., na stanowisku sekretarki/asystentki, w pełnym wymiarze czasu pracy, za wynagrodzeniem zasadniczym w kwocie 1.770,16 zł brutto miesięcznie. Wykonywanie pracy odbywać się miało zgodnie z umową w W. przy ul. [...] w [...] Przedszkolu „M.”. Kolejno, w dniu 12 czerwca 2015 r. strony zawarły ponownie umowę o pracę na okres od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2018 r., na analogicznych warunkach pracy, co uprzednio. Od 2 stycznia 2017 r. wynagrodzenie ubezpieczonej ustalone zostało na kwotę 2.000 zł brutto., od 1 stycznia 2018 r. - 4.210,18 zł brutto. W dniu 20 lipca 2018 r. strony zawarły kolejną umowę o pracę na czas nieokreślony od 1 września 2018 r., za wynagrodzeniem w kwocie 3.000 zł netto na stanowisku pracownika administracyjnego, pozostałe warunki pracy nie uległy zmianie.

Jednocześnie pomiędzy E. Sp. z o.o. w W., reprezentowaną przez A. O.-Prezesa Zarządu, a ubezpieczoną D. C. zawarte zostały następujące umowy zlecenia:

- w dniu 1 września 2015 r. umowa zlecenia na okres od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r. Przedmiotem tej umowy było prace biurowe oraz inne prace zgodnie z zapotrzebowaniem zleceniodawcy, za wynagrodzeniem w kwocie 1.185,71 zł brutto miesięcznie.

- w dniu 31 sierpnia 2017 r. umowa zlecenia na okres od 1 września 2017 r. do 31 sierpnia 2018 r. Przedmiotem tej umowy były prace biurowe na rzecz fundacji

E., jak również pomoc w przygotowaniu festiwali i debat gwiazdzistych, za wynagrodzeniem w kwocie 1.827,47 zł brutto miesięcznie.

W ramach umowy o pracę ubezpieczona D. C. pełni funkcję administracyjną w przedszkolu, pracuje na stanowisku sekretarki. Ubezpieczona w ramach stosunku pracy zajmuje się organizacją, rozliczeniami, kontaktem z rodzicami, prowadzi korespondencję mailową z rodzicami dzieci, jak również dokonuje zamówień plastycznych na potrzeby przedszkola. Na podstawie zawartych ze spółką E. umów zlecenia ubezpieczona D. C. organizowała Debaty „gwiazdziste”, zajmowała się rejestracją uczestników, pomagała także przy wypisywaniu dyplomów dla uczestników konferencji. W ramach czynności wykonywanych na podstawie umowy zlecenia ubezpieczona kontaktowała się z uczelniami wyższymi, które przesyłały nagrane na dyktafonie debaty nt. oświaty i zmian/ewentualnych projektów zmian w oświacie. Ubezpieczona po odsłuchaniu debat, sporządzała z nich raporty. D. C., będąc zatrudnioną na podstawie umowy o pracę, nie wykonywała prac na rzecz organizacji debat i konferencji w ramach zakresu swoich czynności. Czynności wykonywane przez ubezpieczoną w ramach stosunku pracy były jasno rozdzielone od czynności w ramach umów zlecenia. Prace na rzecz fundacji dotyczące organizacji debat/festiwali ubezpieczona wykonywała przy wykorzystaniu własnego komputera.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych przeprowadził kontrolę płatnika u składek M., Szkoła E. w zakresie prawidłowości i rzetelności obliczania składek na ubezpieczenia społeczne oraz innych składek, do których pobierania zobowiązany jest Zakład oraz zgłaszania do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego.

W konsekwencji powyższego, decyzją z 14 września 2018 r., nr [...] Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 8 ust. 2a, art. 18 ust. 1 i la, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1778) oraz art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1938 z późn. zm.) ustalił podstawę wymiaru składek D. C. jako pracownika u płatnika składek A. O. na

obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne za okres od stycznia 2016 r. do listopada 2017 r.

Wyrokiem z 13 sierpnia 2020 r., sygn. XIII U 2167/18 Sąd Okręgowy w Warszawie w punkcie 1 sentencji zmienił zaskarżoną decyzję ustalając, że A. O. prowadząca działalność gospodarczą pod firmą M., Szkoła E. w W. jest płatnikiem składek na obowiązkowe ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne D. C. jako pracownika, których podstawa wymiaru wyliczona jest wyłącznie na podstawie umów o pracę zawartych z D. C.. W pkt 2 wyroku Sąd Okręgowy zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie na rzecz A. O. prowadzącej działalność gospodarczą pod firmą M., Szkoła E. w W. kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wniósł organ rentowy, zarzucając mu naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c.; art. 233 § 1 k.p.c.; art. 8 ust. 2a, art. 18 ust. 1 i 1a, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

Sąd Apelacyjny w wyniku rozpoznania apelacji organu rentowego oddalił ją jako niezasadną.

Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd pierwszej instancji nie naruszył art. 233 § 1 k.p.c., bowiem nie zostały spełnione przesłanki niezbędne do uznania, że doszło do przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów. Apelacja nieskutecznie też zarzucała naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez nieprzeprowadzenie dowodu i niewskazanie w uzasadnieniu wyroku okoliczności wynikających z przedłożonych przez organ rentowy dokumentów w postaci umów zleceń zawartych z ubezpieczoną, Umowy Ramowej o Współpracy z 31 lipca 2015 r., dokumentów stanowiących zestawienia zapisów kont odwołującej się A.O. i faktur wystawionych przez E. sp. z o. o., które zostały załączone do sprawy przez organ rentowy wraz z odpowiedzią na odwołanie. Sąd drugiej instancji ocenił, przeciwnie do twierdzeń apelacji, że Sąd pierwszej instancji powołał się wprost w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku na umowę ramową z 31 lipca 2015 r. i umowy zlecenia

zawarte z ubezpieczoną, czyniąc konkretne ustalenia z uwzględnieniem wskazanych dokumentów oraz całokształtu materiału dowodowego zgromadzonego w aktach niniejszej sprawy.

Apelacja niezasadnie także zarzucała, zdaniem Sądu drugiej instancji, pominięcie dokumentów stanowiących zestawienia zapisów kont odwołującej się A. O. a E. sp. z o. o., i faktur wystawionych przez E. Sp. z o.o. faktu powiązań osobowych i kapitałowych pomiędzy A. O. a E. sp. z o. o., oraz faktu, że w spornym okresie A. O. finansowała działalność spółki E. sp. z o. o., opłacając co miesiąc fakturę za usługi świadczone w oparciu o Umowę Ramową o Współpracy z 31 lipca 2015 r. Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku powyższe okoliczności Sąd pierwszej instancji miał na uwadze, jednak podlegały one ocenie z uwzględnieniem pozostałych wykazanych dowodowo faktów, w tym dotyczących zakresu obowiązków ubezpieczonej, pracy wykonywanej poza stosunkiem pracy na rzecz innego podmiotu, niż pracodawca, w szczególności różnicy w obowiązkach wynikających z umowy o pracę oraz zakresie czynności wykonywanych w ramach umów zlecenia na rzecz E. sp. z o.o.

W pozostałym zakresie, Sąd Apelacyjny zgodził się z argumentacją przedstawioną w odpowiedzi na apelację, że organ rentowy formułując omawiany zarzut nie przedstawił w sposób konkretny i przekonujący na czym w jego ocenie polegało naruszenie przez Sąd pierwszej instancji zasady swobodnej oceny dowodów. Organ rentowy zaprezentował w istocie jedynie własną opinię, odmienną od podjętego przez Sąd Okręgowy rozstrzygnięcia, jednakże nie wykazał żadnych faktów na jej poparcie. Odwołująca się słusznie wskazywała w odpowiedzi na apelację, że organ rentowy zarzucając przekroczenie granic swobodnej dowodów wobec bezpodstawnego uznania zeznań stron za korelujące z materiałem dowodowym, nie sprecyzował jednak z którą dokładnie częścią materiału dowodowego jego zdaniem zeznania stron nie były spójne. Samo wskazanie takiej niespójności Sąd odwoławczy uznał za zbyt lakoniczne i mało skonkretyzowane by mogło stanowić podstawę skutecznego zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny podzielił zarówno argumentację odwołującej się jak i Sądu pierwszej instancji, że ubezpieczona wykonując umowy zlecenia zawarte z E. sp. z o.o. nie świadczyła pracy na rzecz odwołującej się A. O.. Przedmiotem umowy

zlecenia zawartej 31 sierpnia 2017 r. przez ubezpieczoną były prace biurowe na rzecz fundacji E. a także pomoc w przygotowaniu festiwalu i debat gwiazdzistych. Z zeznań świadków Ł. D. i N. M. złożonych w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji wynika, że D. C. na podstawie umów zlecenia uczestniczyła w „D.”, i pomagała w ich organizacji. Ubezpieczona przygotowywała raporty z tych debat, które potem były analizowane i wykorzystywane przez Fundację w ocenie możliwości poprawy programu nauczania. Udział w tych debatach brały zewnętrzne podmioty fizyczne i prawne, ich charakter był otwarty. Raporty, które przygotowywała ubezpieczona były wykorzystywane przez fundację. Robiła to w ramach umowy zlecenia. Natomiast w zakresie umowy o pracę ubezpieczona pełniła funkcję administracyjną w przedszkolu, a w ramach zlecenia organizowała debaty gwiazdziste i konferencje. Te debaty i konferencje nie przynosiły żadnych wymiernych korzyści ani dla szkoły ani dla przedszkola. Osoby zatrudnione w charakterze pracownika w przedszkolu i szkole nie wykonywały prac w ramach zakresu swoich czynności na rzecz debat i konferencji. Zestawiając treść przytoczonych wyżej zeznań z zakresem zadań wynikających z umowy zlecenia, należało dojść do analogicznego wniosku jak Sąd pierwszej instancji, mianowicie, że działania podejmowane przez ubezpieczoną przy organizacji Debat [...] i konferencji nie stanowiły pracy wykonywanej na rzecz odwołującej się.

Konkludując, w ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy i poczynione ustalenia w zakresie istotnym dla przedmiotu sprawy. Sąd pierwszej instancji w sposób wyczerpujący przeprowadził postępowanie dowodowe, wyprowadził logiczne i spójne wnioski ze zgromadzonego materiału dowodowego, na podstawie których ustalił prawidłowy stan faktyczny w sprawie. Wobec powyższego Sąd drugiej instancji w pełni zaaprobował ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjmuje za własne bez potrzeby ich ponownego przytaczania.

Za niezasadny Sąd odwoławczy uznał również zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., zaznaczając, że w związku z wejściem w życie ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469), od 7 listopada 2019 r. przepis ten otrzymał nowe brzmienie, i obecnie nie zawiera już wymogów, jakie powinno spełniać uzasadnienie wyroku, lecz

reguluje kwestię obliczania terminu na wniesienie wniosku o uzasadnienie wyroku w przypadku doręczania go z urzędu. Odpowiednikiem starego przepisu art. 328 § 2 k.p.c. jest teraz przepis art. 327¹ § 1 k.p.c., i to on powinien stanowić przedmiot zarzutu apelacyjnego, z uwagi na datę wydania zaskarżonego rozstrzygnięcia. Nie mniej jednak Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że rozważania dotyczące stosowania i ewentualnego naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed 7 listopada 2019 r. pozostają w większości aktualne również w odniesieniu do regulacji zawartej obecnie w art. 327¹ § 1 k.p.c. Uznając zatem, że skarżącemu chodziło w istocie o naruszenie drugiego z wymienionych wyżej przepisów, Sąd Apelacyjny ocenił, że zarzut ten jest całkowicie nieuzasadniony. Pisemne motywy zaskarżonego wyroku przedłożone przez Sąd Okręgowy spełniają funkcję przypisaną przez ustawę uzasadnieniu orzeczenia, umożliwiając odtworzenie rozumowania sądu orzekającego, które znalazło wyraz w sentencji zapadłego orzeczenia. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku posiada wszystkie niezbędne elementy konstrukcyjne, co umożliwia dokonanie kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu pierwszej instancji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, bezzasadne były podniesione przez apelującego zarzuty dotyczące naruszenia prawa materialnego, w tym przede wszystkim przepisu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, zgodnie z którym za pracownika, w rozumieniu ustawy, uważa się także osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Powyższe rozwiązanie legislacyjne jest wyrazem dążenia ustawodawcy do objęcia obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenia społeczne przychodów z umów zlecenia i o dzieło zawartych, bądź wykonywanych (choćby pośrednio) na rzecz tego samego pracodawcy, a tym samym uniemożliwienie pracodawcom, będącym płatnikami składek na ubezpieczenie osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, unikania powinności uiszczenia składek od przychodów osiąganych w związku z wykonywaną na ich rzecz pracą oraz przeciwdziałanie praktyce unikania regulowania wobec pracowników zobowiązań z tytułu godzin nadliczbowych. W orzecznictwie

Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że pojęcie „pracownika” w rozumieniu powyższego unormowania ma szerszy zakres znaczeniowy niż pojęcie pracownika w rozumieniu przepisów prawa pracy (art. 2 k.p. i art. 22 § 1 k.p.), gdyż obejmuje ono również osoby wykonujące pracę na podstawie umów cywilno-prawnych lub umów, do których stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, w sytuacji, gdy umowę tę zawarły z pracodawcą, z którym pozostają w stosunku pracy lub jeżeli w ramach tej umowy wykonują pracę na rzecz tego pracodawcy, choćby umowa cywilno-prawna została zawarta z osobą trzecią (uchwała Sądu Najwyższego z 2 września 2009 r., II UZP 6/09, Legalis nr 165647; wyrok Sądu Najwyższego z 18 października 2011 r., III UK 22/11, Legalis nr 453491; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2012 r., III UK 64/11, Legalis nr 478659). Objęcie definicją pracownika- oczywiście dla potrzeb prawa ubezpieczeń społecznych - nie tylko pracowników w znaczeniu, jakie temu pojęciu nadają przepisy Kodeksu pracy, ale także osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych (m.in. agentów, zleceniobiorców, wykonawców dzieła) oznacza jednocześnie rozszerzenie pracowniczego tytułu obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym, co wpływa na sposób ustalania podstawy wymiaru składek na to ubezpieczenie.

Hipotezą normy prawnej wynikającej z art. 8 ust. 2a ww. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych objęte są dwa rodzaje relacji pomiędzy zainteresowanymi podmiotami. Pierwszą jest sytuacja, gdy oba stosunki (pracowniczy i cywilnoprawny) dotyczą tych samych podmiotów jednocześnie występujących wobec siebie w roli pracodawcy - zleceniodawcy i pracownika - zleceniobiorcy, drugą zaś sytuacja, gdy na istniejący stosunek pracy nakłada się stosunek cywilnoprawny między pracownikiem i osobą trzecią, na podstawie którego pracownik wykonuje pracę na rzecz pracodawcy (zleceniobiorcy itp.) w ramach łączącej pracodawcę z ową osobą trzecią umownej więzi prawnej. W tym ostatnim przypadku to w istocie pracodawca jest rzeczywistym beneficjentem pracy świadczonej przez pracownika - zleceniobiorcę, bez względu na to, czy w trakcie jej wykonywania pracownik pozostawał pod faktycznym kierownictwem pracodawcy i czy korzystał z jego majątku. Z regulacją art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych koresponduje unormowanie zawarte w art. ust. 1a i w art. 20 ust. 1 tej ustawy, dotyczące problematyki podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. W

sytuacjach, do których odwołuje się art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, mamy do czynienia z jednym, szeroko ujętym pracowniczym tytułem obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym, a zatem konsekwentnie w art. 18 ust. 1a i następnie w art. 20 ust. 1 tej ustawy nakazano w stosunku do tych ubezpieczonych uwzględnienie w podstawie wymiaru składek również przychodu z tytułu umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło.

Podsumowując, w przypadku pracowników, o jakich mowa w art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi łączny przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, uzyskany z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy oraz umów cywilnoprawnych. W odniesieniu do tej kategorii ubezpieczonych (pracowników) płatnikiem składek jest pracodawca, a przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej jedynie uwzględnia się w podstawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy (art. 18 ust. 1a ww. ustawy). Pracodawca, ustalając podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu stosunku pracy, powinien zatem zsumować wynagrodzenie z umowy cywilnoprawnej z wynagrodzeniem ze stosunku pracy. Obowiązki płatnika powinny bowiem obciążać podmiot, na rzecz którego praca w ramach umowy cywilnoprawnej jest faktycznie świadczona i który w związku z tym uzyskuje jej rezultaty, unikając obciążeń i obowiązków wynikających z przepisów prawa pracy.

W świetle powyższych argumentów, Sąd Apelacyjny podzielił dokonaną przez Sąd pierwszej instancji ocenę prawną ustalonych w sprawie faktów, zgodnie z którą odwołująca się A. O. nie była jedynym, ani też głównym beneficjentem pracy wykonywanej przez ubezpieczoną w oparciu o zawarte ze spółką E. sp. z o.o. umowy zlecenia. Obszerne postępowanie dowodowe przeprowadzone przez Sąd Okręgowy i wnikliwa analiza prawna ustalonych na jego podstawie faktów pozwoliła stwierdzić, że ubezpieczona wykonywała swoje obowiązki przy organizacji festiwali i debat gwiazdzistych przede wszystkim na rzecz Fundacji E. w ramach umowy ramowej zawartej pomiędzy fundacją a spółką E. Sp. z o.o.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości, zarzucając mu:

1) naruszenia prawa procesowego mającego istotny wpływ na rozpoznanie sprawy, tj.:

- art. 231 k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, iż umowa zlecenia na prace biurowe na rzecz fundacji E. była umową rodzącą odrębny tytuł ubezpieczenia społecznego, pomimo że została zawarta wyłącznie w celu obejścia przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych,

2) naruszenia prawa materialnego, tj.:

- art. 4 pkt 2a w zw. z art. 8 ust. 2a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266) poprzez błędną wykładnię przejawiającą się uznaniem, iż E. Sp. z o.o. jest płatnikiem składek dla ubezpieczonej z tytułu zawartej umowy zlecenia podczas, gdy podmiot ten nie jest podmiotem samodzielnym finansowo, nie mógłby funkcjonować gdyby nie wsparcie finansowe uzyskane od wspólnika prowadzącego działalność gospodarczą,

- art. 8 ust. 2a u.s.u.s. poprzez błędną wykładnię przejawiającą się uznaniem, iż praca ubezpieczonej na podstawie umowy zlecenia zawartej z E. sp. z o.o. nie jest pracą wykonywaną na rzecz odwołującej się w sytuacji, gdy odwołująca się finansuje działalność spółki, a spółka ma jedynego kontrahenta jakim jest firma prowadzona przez odwołującą się,

- art. 58 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy z dokumentacji złożonej do akt sprawy jednoznacznie wynika, iż spółka E. Sp. z o.o. jest podmiotem prawnym powstałym wyłącznie w celu osiągnięcia korzyści finansowych przez odwołującą się przejawiającą się w obniżeniu kosztów zatrudnienia.

Wskazując na powyższe, skarżący wniósł o:

1. uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a w sytuacji uznania przez Sąd Najwyższy, że podstawa naruszenia prawa materialnego jest oczywiście uzasadniona, o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie odwołania odwołującej się spółki,

2. zasądzenie od odwołującej się spółki na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Odwołująca się w odpowiedzi na pozew wniosła o:

I. na podstawie art. 385 k.p.c. o oddalenie w całości apelacji organu rentowego jako bezzasadnej;

II. rozpoznanie niniejszej sprawy na rozprawie;

III. zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej się kosztów postępowania przed Sądem drugiej instancji w tym kosztów zastępstwa procesowego według spisu kosztów przedłożonego na rozprawie, a w przypadku jego niezłożenia według norm przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi po upływie tygodnia od dnia wydania wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw.

Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania (bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny).

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu naruszenia prawa procesowego, tj. zarzutu naruszenia art. 231 k.p.c. Zarzut ten nie mógł skutecznie doprowadzić do uchylenia zaskarżonego wyroku. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że jeżeli zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę rozstrzygnięcia, to nie jest dopuszczalne wysuwanie zarzutu naruszenia przepisów postępowania, które wprost dotyczą reguł związanych z ustaleniem stanu faktycznego (art. 231, 232 i 233 k.p.c. – zob. wyrok Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2007 r., II CSK 400/06, LEX nr 610076). Domniemanie faktyczne, przewidziane art. 231 k.p.c., jest bowiem środkiem pozwalającym ustalić określony element stanu faktycznego, konstruowanym z uwzględnieniem reguł z art. 233 § 1 k.p.c., a tym samym należy do kręgu czynności związanych z dokonywaniem ustaleń faktycznych i oceny dowodów (por. wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2012 r., II UK 259/11, LEX nr 1235838). Przypomnieć należy, że zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Analizowany w tej części uzasadnienia zarzut wprost odnosi się do ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd drugiej instancji i stanowi próbę ich podważenia i przeforsowania przez organ rentowy własnej oceny stanu faktycznego niniejszej sprawy, jak również własnych ustaleń faktycznych i oceny materiału dowodowego zebranego w sprawie, jednak z uwagi na wskazane powyżej przepisy nie mogła ona odnieść pożądanego przez stronę skarżącą skutku.

Przechodząc do zarzutów naruszenia prawa materialnego należy wskazać, że nie mogły zostać uznane za uzasadnione zarzuty naruszenia art. 4 pkt 2a w zw. z art. 8 ust. 2a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 8 ust. 2a u.s.u.s., bowiem zarzuty te zostały wadliwie sformułowane. Zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 1 skargę kasacyjną można oprzeć na zarzucie naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie. Naruszenie prawa materialnego przez jego błędną wykładnię polega - najkrócej rzecz ujmując - na mylnym zrozumieniu, a więc na wadliwej interpretacji treści normy prawnej wynikającej z przepisu objętego zarzutem naruszenia. Koniecznym elementem zarzutu błędnej wykładni prawa materialnego jest więc wyraźne wskazanie, na czym polega wadliwa interpretacja dokonana przez ten sąd, a także wyjaśnienie, jak - zdaniem skarżącego - przepisy te powinny być rozumiane. Zarzut niewłaściwego zastosowania przepisu (błąd w subsumcji) polega na nieprawidłowej ocenie związku między ustalonymi faktami a normą prawną oraz na mylnym przyporządkowaniu ustalonego stanu faktycznego abstrakcyjnemu stanowi faktycznemu zawartego w normie prawnej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 873/22, LEX nr 3519728).

W przypadku wskazanych powyżej zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego skarżący formułuje zarzut ich naruszenia poprzez błędną wykładnię tych przepisów, jednak zarówno sama treść zarzutów, jak i ich uzasadnienie nie wskazuje w żadnym stopniu, aby Sąd drugiej instancji mylnie zrozumiał treść norm prawnych wynikających ze wskazanych przepisów prawa. Strona skarżąca natomiast za pomocą tych zarzutów próbuje dość nieudolnie podważyć zastosowanie wskazanych przepisów w niniejszej sprawie. Nie sposób bowiem nie dostrzec, że analizowane zarzuty oparte są w istocie na polemice z oceną stanu faktycznego sprawy dokonaną przez Sąd drugiej instancji i mimo swojej literalnej

treści stanowią próbę podważenia prawidłowości zastosowania tych przepisów w stanie faktycznym niniejszej sprawy. Należy jednak pamiętać, że to na stronie skarżącej ciąży obowiązek prawidłowego sformułowania zarzutów skargi kasacyjnej i to ją obciążają konsekwencje niesprostania temu obowiązkowi.

Nie można było uznać za uzasadniony również ostatniego ze sformułowanych zarzutów, tj. zarzutu naruszenia art. 58 § 1 k.c. Choć w tym przypadku organ rentowy już prawidłowo formułuje zarzut, jako zarzut niewłaściwego zastosowania tego przepisu (a właściwie braku jego zastosowania), to jednak zarzut ten opiera się na gołosłownych twierdzeniach organu rentowego i stanowi kolejną próbę podważenia ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji. Strona skarżąca nie przedstawiła jakichkolwiek argumentów natury prawnej, mogących świadczyć o błędnym zastosowaniu wskazanego powyżej przepisu, natomiast po raz kolejny stara się przeforsować własną ocenę stanu faktycznego niniejszej sprawy i materiału dowodowego zebranego w jej toku, co, jak to już zostało powyżej wskazane, nie jest dopuszczalne na etapie skargi kasacyjnej.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji, zgodnie z art. 398¹⁴ § 1 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).

[SOP]

[ms]